

Psalmbok i handen eller textbild på väggen?

INGER SELANDER

År 1987 utgavs *Psalmer och sånger* (PoS) som gemensam psalmbok för nio samfund eller frikyrkor som ett av resultaten av Sampsalms arbete, den ekumeniska psalmkommitté som konstituerades 1978. De nio samfunden var Adventistsamfundet, Fribaptistsamfundet, Helgelseförbundet, Metodistkyrkan, Svenska Alliansmissionen, Svenska Baptistsamfundet, Svenska Frälsningsarmén, Svenska Missionsförbundet och Örebromissionen. De 325 första psalmerna (del 1) är gemensamma för PoS och *Den svenska psalmboken*, 1986. Det blev resultatet av samarbete mellan 1969 års psalmkommitté och Sampsalm. Den andra delen av PoS, nr 326–784, är speciell för de nämnda samfunden som i fortsättningen, av praktiska skäl, benämns med den oegentliga termen frikyrkor. Inte mindre är 147 psalmer är dock gemensamma i del 2 av PoS och *Den svenska psalmboken* 1986. I Sampsalm ingick även representanter för Frälsningsarmén, Pingströrelsen och Katolska kyrkan. Dessa samfund antog likaledes den ekumeniskt utarbetade del 1, men tillfogade var sin andra del med samfundsspecifikt material. Det förhåller sig ändå så att åtskilliga sånger i del 2 av *Frälsningsarméns sångbok* 1990 (nr 326–870) och pingströrelsen *Segertoner*, 1989 (nr 326–695) även finns i andra delen av PoS. Metodistkyrkan fogade ett tillägg till PoS (nr 936–943) som innehåller nattvardspsalmer, en sändningspsalm och liturgiska sånger, varav tre även ingår i Svenska kyrkans handbok.

Hur har PoS fungerat? Hur användbar är den? Är den tillfyllest för behovet av unison sång i samfunden?

Psalmundersökningen 1992–94

Den psalmkommitté som sammanställde PoS bestämde sig i början av 1990-talet för att utvärdera psalmboken och företog därför 1992–94 en undersökning av bruket i de nio samfund som använde psalmboken. 100 församlingar valdes ut med spridning över landet och i en blandning av små

och stora församlingar från såväl städer som landsbygd. Antal församlingar från varje samfund stod i proportion till dess storlek. 83 församlingar deltog i undersökningen och registrerade psalmanvändningen vid alla typer av gudstjänster. Gunnar Melkstam, kommitténs representant för Svenska Alliansmissionen, sammanställde materialet i tabellform. I en artikel i musiktidningen *Mixturen* 1994 presenterade han psalmundersökningen och resultatet av registreringen för 1992.¹ Kyrkomusikern Karin Karlsson, som fått tillgång till hela materialet från 1992–94, har bearbetat detta och kunnat dra mer tillförlitliga slutsatser som hon framlagt i en uppsats, som jag har dragit nytta av.² Inte mindre än 49.027 psalmval redovisades totalt. Från den ekumeniska delen av psalmboken är 60 procent hämtade. Församlingarnas repertoar skiljer sig avsevärt.

De 10 oftast valda psalmerna är:

PoS	Frekvens	
75	664	När vi delar det bröd
336	571	Jag vill ge dig, o Herre, min lovsång
143	564	Guds rena lamm, oskyldig
89	496	Se, jag vill bära ditt budskap, Herre
15	474	Halleluja! Sjung om Jesus
248	425	Tryggare kan ingen vara
108	424	Gå, Sion, din konung att möta
10	422	Lov, ära och pris
285	374	Det finns djup i Herrens godhet
12	356	Brist ut, min själ, i lovsångsljud

Av dessa 10 i topp-psalmer härstammar fyra från 1800-talets väckelse: »Tryggare kan ingen vara», »Gå, Sion, din konung att möta», »Lov, ära och pris», »Brist ut, min själ, i lovsångsljud». Fem är nya, dvs. har tillkommit eller översatts efter 1950: »När vi delar det bröd», »Se, jag vill bära ditt budskap», »Herre, Halleluja! Sjung om Jesus», »Det finns djup i Herrens godhet», »Jag vill ge dig, o Herre, min lovsång». Alla de nya utom den sistnämnda ingick i det frikyrkliga psalmbokstillägget *Herren lever* (1978) och var alltså kända före tillkomsten av PoS. Den enda psalmen från tiden före 1850 är nattvardspsalmen »Guds rena lamm oskyldig». De 110 första psalmerna på frekvenslistan står för ca 50 procent av psalmvalen. Inte mindre än 85 av de 110 ingår

i den ekumeniska psalmboksdelen.³ Denna preferens för den gemensamma delen av psalmboken gäller även för Svenska kyrkan vid denna tid, enligt Bengt Olof Engströms enkätundersökning, genomförd 20/10 1992–15/1 1993. Enligt både präster och kyrkomusiker var den ekumeniska delen den mest använda i alla typer av gudstjänster. »Endast var tredje eller var fjärde psalm valdes från Svenska kyrkans egen del i *Den svenska psalmboken* 1986.»⁴ Detta stämmer med bruket i dag, enligt min erfarenhet.

Enligt mina beräkningar har endast 15 av de 110 psalmerna på den frikyrkliga frekvenslistan tillkommit före 1800, och man bör reducera dem till 11 (10 %), eftersom fyra översatts efter 1950 och fått en modern språkdräkt och teologisk färg.⁵ Gruppen äldre psalmer är alltså den minst använda, vilket inte är oväntat med tanke på frikyrkornas tradition. Även i Svenska kyrkan sjunger man allt mindre de äldre psalmerna.⁶

Tyngdpunkten i psalmrepertoaren i de nio frikyrkorna låg 1992–94 på psalmer med väckelse- eller frikyrkoproveniens (42,7 %) och den överväldigande majoriteten av dessa härstammar från 1800-talet. Något mer än hälften av de mest frekventa psalmerna (56,4 %) har tillkommit eller översatts under perioden 1800–1950.

Efter 1950 har en ny typ av psalm och andlig visa uppstått och från denna grupp är 29 psalmer hämtade, varav fyra med frikyrkoproveniens. Till dessa 29 psalmer kan man lägga åtta äldre som översatts efter 1950.⁷ Att en tredjedel (33,6 %) av de 110 mest frekventa psalmerna hör till det nya materialet är inte är något dåligt resultat för introduktionen med tanke på att psalmboken endast varit i bruk under fyra år, då undersökningen påbörjades. De nya sångerna har uppenbarligen fyllt ett behov.

År 1990 utgavs en psalmvalslista till PoS i anslutning till evangelieboken. En av avsikterna med utgivandet av en psalmvalslista är att få bredd i psalmvalet. Psalmvalslistan innehåller genomgående förslag på psalmer av ett par olika typer, äldre och yngre, »kyrkligt» och »frikyrkligt», för varje moment. Men i förhållande till psalmvalslistan är den registrerade repertoaren mer konservativt frikyrklig.⁸

Nya psalmer och sånger skrivs eller översätts ständigt och tas i bruk, kanske först av solister och körer. De införs i agendor och trycks upp i lokalt producerade häften. En del av detta nya material som använts på många håll under 1990-talet har valts ut för ett tillägg, av Libris förlag kallat

Lovsjung vår Gud, tillägg till Psalmer och sånger, som innehåller 84 sånger och psalmer (nr 785–868) jämte texter för bön och läsning i andakt och gudstjänst. Tillägget togs i bruk den första advent 2003. Bakom utgivningen står de kyrkor som tidigare enats om PoS.⁹ I en nytryckning av PoS är tillägget införlivat med denna sångbok. I denna reviderade utgåva ingår även den nya evangelieboken. 29 av de 84 nya sångerna är gemensamma med Evangeliska Fösterlands-stiftelsens tillägg till *Den svenska psalmboken*, 2003, av Verbums förlag införlivat med psalmboken. Ytterligare fyra finns även i *Psalmer i 90-talet*, ett tillägg till *Den svenska psalmboken* från 1995. Flera av de nya sångerna är hämtade från tredje världen. Innehållet har stor spännvidd och äger överlag en enkelhet och direkthet som brukar tilltala unga människor. Här finns såväl lovsånger med livfulla melodier som meditativa Taizésånger. Ett större intresse för liturgi än vad som varit vanligt i frikyrkliga sammanhang är märkbart i valet av texter från Psaltaren och andra bibliska sånger (16 sånger). Mycket av innehållet i de båda tilläggen, de sju frikyrkornas och Svenska kyrkans, är alltså gemensamt, vilket kan ses som ett tecken på en fortsatt ekumenisk strävan. De församlingar inom Svenska kyrkan som köpt Verbumutgåvan och de församlingar inom frikyrkan som införskaffat den nya utgåvan av PoS har sålunda fått ytterligare några psalmer och sånger till sin gemensamma repertoar.

En tentativ psalmundersökning

Har det skett några märkbara förändringar i psalmboksanvändningen under de drygt tio år som gått sedan frikyrkornas egen inventering utfördes? Hur har det nya tillägget tagits emot? Är denna utvidgade psalmbok tillräcklig för behovet av unison sång i gudstjänsten? För att få svar på dessa frågor sände jag ut en enkel enkät till några valda församlingar hösten 2005. Intentionen var ursprungligen att utnyttja församlingar i min hemstad Lund, men få frikyrkor finns representerade här. Undersökningen har inte gjorts med vetenskapliga anspråk, men med hjälp av enkätsvaren, några intervjuer och min egen erfarenhet kan vissa trender inom frikyrkan i dag synliggöras.

Enkäten sändes till elva församlingar i skilda samfund, inte bara till de samfund som använder PoS utan även till en Pingstförsamling och en Frälsningsarmékår. Samtliga enkäter har besvarats, i allmänhet av för-

samlingens pastor. Fyra olika församlingar inom Svenska Missionskyrkan (SMK) valdes i olika delar av landet för att undersöka om de visade en gemensam profil: Västerkyrkan i Lund (SMK/L), Missionskyrkan i Alvesta (SMK/A), Tumba Missionsförsamling (SMK/T) och Immanuelskyrkan i Jönköping (SMK/J). Svenska Baptistsamfundet (SB) representeras av lokal-församlingen i Norrköping (SB/N), Metodistkyrkan (MK) av Wesleykyrkan i Malmö (MK/M), pingströrelsen (P) av Pingstkyrkan i Lund (P/L¹⁰), Frälsningsarmén (FA) av kåren i Lund (FA/L¹¹), Evangeliska frikyrkan (EFK) av Immanuelskyrkan i Limhamn i Malmö (EFK/M). Dessutom sändes enkäten till en församling som är ansluten både till SB och EFK, Hylliepark kyrkan i Malmö (SB-EFK/M). För Svenska Alliansmissionen (SAM) har pastor Gunnar Melkstam i Värnamo besvarat enkäten (SAM/Me). Numera predikar han i olika SAM-församlingar och har svarat utifrån sin breda erfarenhet.

Hans Carléns (SMK/J) svar är de mest tillförlitliga beträffande vilken del av psalmboken som används mest och hur använda psalmer fördelar sig med avseende på tillkomsttid och proveniens. Carlén, som är frivillig kyrkomusiker, har med hjälp av 66 gudstjänsttagare från 27/3 2004 till 16/10 2005 upprättat en tablå över alla sjunga psalmer under perioden.¹²

På enkätsvaret från EFK/M har tillfogats kommentaren att uppgifterna om använda psalmer gäller med reservationen »När vi använder psalmer över huvud taget»; psalmboken har alltså mycket liten betydelse i denna församling, vilket man bör ha i minne, när man avläser enkätsvaren. Melkstam upplyser om att man i SAM sjunger få psalmer i en gudstjänst, endast två-tre stycken.

Båda delarna av sångboken, den gemensamma såväl som den frikyrkliga delen, används lika mycket i alla församlingarna, utom i SB/N som utnyttjar den ekumeniska delen mest. Detta innebär en förskjutning mot den frikyrkliga delen av psalmboken jämfört med undersökningen från 1992-94, då del 1 användes mest (60 %). Men enkätsvaren grundar sig på skattning, medan den faktiska användningen ligger till grund för frikyrkornas egen undersökning, så skillnaden kanske ligger inom felmarginalen.

Äldre psalmer, tillkomna före 1800, används »sällan» av de flesta församlingarna.¹³ I MK/M sjunger man dock »ofta», som väntat, Wesleys psalmer. SAM/Me har svarat »ofta» liksom EFK/M, där man emellertid

sällan sjunger psalmer. En sparsam representation av äldre psalmer (10 %) visade också den frikyrkliga undersökningen 1992–94.

Psalmer tillkomna 1800–1950 används »ofta» i alla tillfrågade församlingar.¹⁴ Beträffande i vilken utsträckning s.k. frikyrkosånger sjungs, sånger med proveniens i väckelse- eller frikyrkomiljö, tillkomna före 1950, är bilden splittrad. Det svenska materialet brukas »ofta» i de flesta församlingarna utom i tre församlingar i SMK.¹⁵ De anglosaxiska sångerna från samma period används däremot »sällan» i de flesta församlingarna; de upplevs tydligen som mer förbrukade än de svenska. Denna fördelning mellan svenskt och anglosaxiskt material överensstämmer också med den frikyrkliga undersökningen 1992–94, givet de 110 mest frekventa.

Psalmer från tiden efter 1950 utnyttjas »ofta» i nästan alla församlingarna. I SMK/J används denna grupp psalmer mest av alla (47 %).¹⁶ Endast FA/L svarade »sällan», vilket dels beror på att församlingsmedlemmarna är fåtaliga och medelåldern hög, dels på att kapten Monica Ahlbin som leder sången endast kan spela ackord till melodier hon känner till. I EFK/M sjungs de aldrig, vilket hänger samman med bruk av annat, nytt material.

På frågan hur psalmbokstillägget (nr 785–868) används svarade tre av de tillfrågade församlingarna i SMK liksom SB/N »ofta».¹⁷ Melkstam har svarat »sällan»; många församlingar i SAM har ännu inte inköpt tillägget. Inte heller MK/M har köpt det. För de oftast små församlingarna i SAM och MK kan det vara en ekonomisk fråga. I SB–EFK/M används det »sällan» och i EFK/M utnyttjas det praktiskt taget aldrig; man använder annat material. Psalmbokstillägget som kom ut till första advent 2003 har alltså ännu inte slagit igenom i frikyrkan i stort. Kanske passar det bäst i SMK och SB som har samarbetat några år om teologisk högskola och gemensam tidning och står varandra nära? I dessa samfund använder man kanske inte heller så mycket material bredvid psalmboken som i EFK.

De svarande ombads ange de 10–20 vanligaste psalmerna.¹⁸ De flesta svaren innehöll inga årstidspsalmer eller psalmer för de kyrkliga högtiderna. Totalt uppgavs 117 psalmer, drygt hälften (64) ingår i den ekumeniska psalmboksdelen.

De vanligaste psalmerna är enligt enkäten:

PoS	frekvens 2005	placering på frekvenslista 1992-94	psalmvalslista 2004
89 Se, jag vill bära ditt budskap	6	4	
336 Jag vill ge dig, o Herre, min lovsång	6	2	
10 Lov, ära och pris	5	8	x
75 När vi delar det bröd	5	1	
11 O, store Gud	4	14	
12 Brist ut min själ	4	10	x
21 Måne och sol	4	17	
249 Blott en dag	4	34	
38 För att du inte tog det gudomliga	3	29	x
40 Kristus vandrar bland oss än	3	48	
108 Gå Sion din konung	3	7	
249 Tryggare kan ingen vara	3	6	
254 Löftena kunna ej svika	3	49	
259 Saliga visshet	3	15	
285 Det finns djup i Herrens godhet	3	9	
300 O, hur saligt att få vandra	3	26	
334 Hur skall jag prisa dig, min Gud	3		
386 Namnet Jesus	3	45	
636 Stor är din trofasthet	3		

17 av de mest frekventa av de vanligaste psalmerna återfinns bland de 49 mest frekventa i den frikyrkliga undersökningen från 1992-94, vilket jag anser tyder på ganska stor konstans i repertoaren. Till de två vanligaste psalmerna 2005 hör rektorn vid Mansimou teologiska seminarium i Kongo Hilaire Nkounkous (1923-) evangelisations- eller missionspsalm:

Se, jag vill bära ditt budskap, Herre,
av hjärtat sjunga ditt lov och pris.
Med glädje vill jag ditt ord förkunna,
som gör den svage vis.
Refr.: Gud låt ditt ord i mitt liv få råda,
att andra där din kärlek kan se.

Ja, låt ditt ord i mitt liv få råda,
då kan din vilja ske.

I den frikyrkliga psalmvalsundersökningen 1992–94 kom denna psalm på fjärde plats på tio i topp-listan. Viktiga anledningar till dess popularitet ligger säkert i den enkla, starkt rytmiska melodin och det raka, direkta språket och lovsångskaraktären. Vidare är det en refrängsång och sådana har alltid varit omtyckta i frikyrkan; refrängen med dess textliga och melodiska repetition fastnar lätt i minnet. I frikyrkan har alltid det personliga ställningstagandet varit viktigt och med psalmens ord kan åhöraren av predikan ge sitt svar: »jag vill bära ditt budskap, Herre». – Jag förmodar att psalmen oftast sjungits omedelbart efter predikan eller som slutsång. Psalmen är också användbar under det man tar upp kollekt till missionen, vilket kan ske ganska ofta. – En betydelsefull orsak till populariteten kan vara det utåtriktade, aktiva draget som påminner om de äldre frikyrkosångerna på temat evangelisation. En annan anledning kan vara att det är en psalm som kommit från ett missionsland. Det som såddes under ofta svåra förhållanden har burit frukt; missionen kommer i retur, vilket är en anledning till tacksamhet och glädje.

De flesta psalmerna på frekvenslistan från min undersökning har väckelse- eller frikyrkoproveniens och majoriteten av dem härstammar från 1800-talet. Sex psalmer (om man räknar in Wesleys nyöversatta »Hur skall jag prisa dig, min Gud») dvs. ungefär en tredjedel är nytillkomna i psalmböckerna, vilket är samma andel som i frekvenslistan från undersökningen 1992–94.

Inte mindre än 15 av de 19 vanligaste psalmerna är hämtade från den ekumeniska psalmboksdelen (79 %). Denna stora övervikt för del 1 skall nog tas med försiktighet; det rör sig om en skattning. Några svarande har beaktat en längre tidsperiod, medan andra redovisat nuläget. Men det är märkligt nog samma andel (79 %) som i undersökningen 1992–94 gäller för de 110 mest frekventa. Det kan se ut som om ingenting förändrats på de 11–13 år som gått sedan den undersökningen gjordes. Ser man däremot till den totala användningen i den tidigare undersökningen kommer man ner till 60 procent för del 1.¹⁹ I ett fall tillåter jag mig tvivla på uppgifterna i ett enkätsvar; av de vanligaste psalmerna i SMK/L kommer 9 av 10 från den ekumeniska delen.

Psalmer från tilläggsdelen till PoS (nr 785–870) uppges endast vara vanliga i SMK/J och SMK/T, som nämner fem vardera, men inte desamma.²⁰ De vanligaste psalmerna i de fyra församlingarna inom SMK har mycket stor

spridning; endast fyra psalmer har valts av mer än en församling.²¹ Man kan anta att skillnaderna varit lika stora om frekvenstabellen upprättats på grundval av faktisk användning och inte på skattning. Även undersökningen 1992–94 uppvisade stora skillnader mellan olika församlingar inom samma samfund. Det stämmer också med min egen erfarenhet.

I samband med att tillägget till PoS och den nya evangelieboken togs i bruk 2003 publicerades en psalmvalslista för några söndagar i taget i *Sändaren*, SMK:s och SB:s gemensamma tidning, som utkommer med två nummer per månad. Psalmvalslistan, som utarbetats av Paul Johansson, pastor emeritus i SMK, lämnar alternativa förslag till ingångspsalm, lovpsalm, psalm före och efter predikan samt slutpsalm liksom den äldre psalmvalslistan, 1990. Jag har bara gått igenom en årgång av den nya listan, som i likhet med den äldre ger stor spridning över psalmboken. Av dess 870 psalmer föreslås 449 minst en gång. Endast femton psalmer föreslås fem gånger eller mer.²² Endast tre av dessa finns representerade på frekvenslistan över de vanligaste psalmerna (markerade med x i tabellen ovan). Inte mindre än tolv av de femton oftast föreslagna psalmerna ingår i del 1 av psalmboken. Sex av de femton hör till det nya materialet. Endast tre har väckelse- eller frikyrko-proveniens. Skall man tolka detta som ett försök att styra bort från väckelse-traditionen? Sex psalmer ingick redan i *Den svenska psalmboken* 1937. Är det ett försök att rädda de äldre psalmerna? Att dessa håller på att falla ur bruk framgick av den frikyrkliga psalmvalsundersökningen 1992–94.

På frågan hur PoS svarar mot behovet av psalmer i huvudgudstjänsten för olika målgrupper svarade alla utom två »mycket bra» för äldre.²³ Även *Segertoner* och *Frälsningsarméns sångbok* fungerar »mycket bra» respektive »bra» för äldre. För mellanåldrarna anser de flesta att PoS fungerar »mycket bra» eller »bra».²⁴ Endast EFK/M anser att den fungerar »dåligt». Den sistnämnda kyrkan använder den sällan. *Segertoner* och *Frälsningsarméns sångbok* fungerar »bra» respektive »mindre bra» för mellanåldrarna.

För barn och ungdom fungerar psalmböckerna påtagligt sämre. För ungdom anser endast SAM/Me att den fungerar bra, medan SMK/J, SMK/A, SB/N, MK/M och SB-EFK/M svarat »mindre bra», SMK/T och SMK/L »dåligt» och EFK/M »mycket dåligt». Ännu sämre fungerar psalmboken för barn. Endast SAM/Me anser att den fungerar bra, SMK/L har svarat »tillräckligt», MK/M »mindre bra», SMK/T, SMK/J, SMK/A och SB-EFK/

M »dåligt», SB/N och EFK/M »mycket dåligt». *Segertoner* och *Frälsningsarméns sångbok* fungerar »mindre bra» respektive »dåligt» för barn och ungdom. För dessa grupper använder man annat material. Det har man alltid gjort i alla samfund.

Så här långt ger enkätsvaren intrycket att församlingarna i stort sett är nöjda med de nuvarande psalmböckerna. De svarar väl mot de äldre gudstjänstdeltagarnas behov, något sämre mot de medelålders. Men bilden blir en annan, när man beaktar att alternativt och kompletterande material är vanligt på många håll även för dessa grupper. Andra sångböcker eller häften brukar användas »ofta» i SB-EFK/M, »sällan» i MK/M²⁵, FA/L, P/L och SAM/Me²⁶. I SMK:s församlingar är läget olika: »ofta» i Alvesta, »sällan» i Lund och »aldrig» i Jönköping och Tumba.²⁷ I SB/N och i EFK/M sker det »aldrig». I EFK/M och P/L har man funnit andra lösningar.

Under senare år har det blivit alltmer vanligt att sjunga lovsånger eller s.k. lovsångskörer och då behövs inte psalmboken. Termen lovsång har fått en ny innebörd och betecknar enkla, innerliga sånger, meditativa eller livligare, med nutida tonspråk, vilka upprepas många gånger. Sången leds ofta av en lovsångsledare och några musiker med olika instrument. I P och FA har man alltid sjungit så kallade »körer». De kan bestå av en refräng eller utgöra en fristående minisång. Lovsånger och lovsångskörer från speciella häften brukas »ofta» i MK/M och SMK/A, medan det »sällan» sker i SMK/J, SMK/T, SMK/L, SAM/Me och FA/L och »aldrig» i SB/N, SB-EFK/M, EFK/M och P/L. En fördel med dessa korta sånger, ofta upprepade, är att de flesta gudstjänstdeltagare snart kan dem utantill och då behöver man ingen sångbok. En stor del av dessa sånger är hämtade från England och Amerika. Liksom tidigare under frikyrkornas historia kommer inspirationen från anglosaxiska länder.

I stället för mer eller mindre tillfälliga sånghäften använder man sig numera oftare av projicering av sångtexten på fondväggen. Detta sker »ofta» i MK/M, SAM/Me, SB-EFK/M, EFK/M och P/L, men »sällan» i FA/L och »aldrig» i SB/N. I SMK är detta ovanligt och jag tror att de svarande församlingarna ger en rättvisande bild av bruket: i Alvesta och Tumba »sällan», i Lund och Jönköping »aldrig».

En ännu radikalare lösning av psalmboksfrågan har man kommit fram till i Pingstförsamlingen i Lund. Där använder man »sällan» *Segertoner*. I

stället sjunger man från en sångbok som man byggt upp i dator och som projiceras på fondväggen. Innehållet är inte fixerat utan man lägger till eller tar bort allt efter behov. Sångerna är hämtade från olika håll, från skivor eller sånghäften, men även sånger från *Segertoner* är inlagda i denna elektroniska sångbok. Bilden av Pingstförsamlingen i Alingsås som ingick i Karin Karlsson undersökning 2000 är likartad så till vida som användningen av *Segertoner* var i avtagande till förmån för lovsånger, bland annat från häften och skivor utgivna av Livets ord och Vineyard.²⁸ Många församlingar bygger i dag upp en egen repertoar.

Sammanfattning och avslutning

Det ekumeniska målet med en gemensam psalmboksdel har i hög grad uppnåtts. Denna del används i dag, enligt de flesta av de tillfrågade församlingarna, lika mycket som de för frikyrkorna speciella delarna. I detta avseende verkar ingen väsentlig förändring ha skett sedan den frikyrkliga undersökningen utfördes 1992–94.

Huruvida de sju (ursprungligen nio) frikyrkosamfund, som enades om en helt gemensam psalmbok, PoS, kommit att få en alltmer gemensam repertoar även beträffande det äldre materialet, så att de också använder varandras särmaterial, har jag inte undersökt.

Det äldre materialet tillkommet före 1800 används i mycket liten utsträckning i PoS, *Segertoner* och *Frälsningsarméns sångbok*, medan psalmer från 1800-talet och med frikyrklig proveniens är i hög grad levande år 2005 liksom i början av 1990-talet, vad gäller PoS. Dessa psalmer utgör majoriteten av de vanligaste psalmerna 2005. De nya psalmerna, tillkomna eller översatta efter 1950, används ofta enligt de flesta av de tillfrågade församlingarna 2005; de utgör en tredjedel av de vanligaste psalmerna liksom 1992–94. Beträffande det man använder i psalmboken tycks ingen förändring ha skett. Däremot har användningen av psalmboken minskat.

Behov av nytt material började göra sig gällande redan mot slutet av 1990-talet och en tilläggsdel till PoS gavs ut 2003. Den har emellertid ännu inte tagets i bruk i många församlingar. Det är svårt säga om den kommer att vara tillräcklig som komplement till PoS. Kanske för SMK och SB? De nuvarande frikyrkliga psalmböckerna fungerar bäst för äldre och mellanåldrarna, medan annat material används för barn och ungdom, vilket alltid varit fallet.

Man kan konstatera att psalmböckerna på många håll har minskat i betydelse och även för äldre och mellanåldrarna används kompletterande material, inte minst den nya typen av enkla, repetitiva lovsånger. I allt fler församlingar, inte bara i Evangeliska frikyrkan och i pingströrelsen, projicerar man sångerna på väggen i stället för att tillhandahålla psalmböcker eller sånghäften. Läger man in sångerna i dator kan man få en egen elektronisk sångbok, ständigt möjlig att förändra och bygga ut. Är det framtidens psalmbok? Det blir ekonomiskt fördelaktigare för en församling, men inte för författare och musiker, som vill ha sin tribut av sitt arbete. Upphovsrättsfrågor kan bli besvärliga. Jag tror inte att en elektronisk psalmbok kommer att ersätta en pappersupplaga, lika litet som den elektroniska boken och tidningen har ersatt papperstidningen och pappersboken. Men behovet av nytt material uppkommer snabbare i vår tid, och ett elektroniskt komplement till psalmboken är kanske en möjlig lösning för att ta tillvara samtidens nya sång och möta behovet av kontinuerlig förnyelse.

Summary

In 1987 nine Free Churches published a common hymnal, *Psalmer och sånger*. The 325 first hymns in this hymnal are the same as in *Segertoner*, 1989 (*Hymns of Triumph*) the hymnal of the Swedish Pentecostal Movement, and *Frälsningsarméns sångbok* (*The Salvation Army's Hymnal*) 1990, *Den svenska psalmboken*, 1986 (*The Hymnal of the Church of Sweden*) and *Cecilia*, 1987, the hymnal of the Catholic Church in Sweden. The common first part of all these hymnals was the result of ecumenical work. The second part of the hymnals is particular to each hymnal, mirroring the tradition of the different churches. My project was to discover how the three Free Church hymnals, *Psalmer och sånger*, *Segertoner* and *Frälsningsarméns sångbok*, are used today. Are they sufficient for what congregations need for their hymns? According to my tentative inquiry in 2005, the first common part of the hymnals is used as much as the second part. This means that the ecumenical goal has been achieved. For the most part, the most common hymns today have their provenance in Free Churches and were written between 1800 and 1950. Even hymns written or translated after 1950 are very much used, while older hymns, written before 1800, are not sung very often. The need for new hymns had been noted already by the

beginning of the 1990s and in 2003 a supplement to *Psalmer och sånger* was published. However, many congregations have not yet bought the supplement, and it is difficult to say if it will be sufficient as a complement to the hymnal. The hymnal, including the supplement, works best for old and middle-aged people.

One can say that the importance of a hymnal has been reduced and hymns and spiritual songs from other sources are used, not least a new type of simple, repetitive songs of praise known as »praise songs.» These are so easy to learn that no hymnal is needed. More and more congregations project the hymn texts on a screen, so they do not need to provide hymnals for their members. Some congregations store hymns in a computer and produce a hymnal of their own, which can always be revised and enlarged, and always be up to date. I do not, however, believe that electronic hymnals will replace printed ones – electronic books do not seem to be replacing the printed book or newspaper. The need for new hymns, however, arises more quickly in our time, and an electronic complement to our hymnals is perhaps a conceivable solution that will make it possible to take advantage of contemporary hymns and meet the need for continuous renewal.

NOTER

1 Melkstam, G., »Psalundersökning pågår», *Mixturen* 1994:2.

2 Karlsson, K., *Om levande psalmer i vår tid*. D-uppsats, Musikvetenskapliga institutionen, Göteborg, 2002.

3 Karlsson, 2002, s. 27 f.

4 Engström, B. O., *Ny sång i fädernas kyrka. Församlingssången i Svenska kyrkan efter införandet av Den svenska psalmboken 1986*. Stockholm 1997, s. 87.

5 31 »Låt oss glada och i tro», 122 »Dagen är kommen», 231 »Oändlig nåd mig Herren gav», 298 »Gud, ditt folk är vandringsfolket».

6 Karlsson, 2002, s. 30.

7 De fyra nämnda i not 5 jämte ytterligare fyra psalmer: 15 »Halleluja! Sjung om Jesus», 17 »Ge Jesus äran», 285 »Det finns djup i Herrens godhet», och 329 »Gud tillhör äran». »Ge Jesus äran» och »Gud tillhör äran» har sitt ursprung i samma sång »A toi la gloire» av E. Budry; den första texten är Bo Setterlinds, den andra Anders Frostensons och L. Å. Lundbergs.

8 Wallin, Filip, Melkstam, Gunnar & Olsson, Philip, *Psalmvälslista. Psalmer och sånger*, 1990.

9 Genom sammanslagning av Helgelseförbundet, Fribaptistsamfundet och Örebromissionen till Evangeliska frikyrkan har de nio samfunden reducerats till sju. En anledningen till samgåendet är de sjunkande medlemssiffrorna i de båda förstnämnda samfunden, vilket lett till ekonomisk åstramning. Glädjande nog har det nya samfundet expanderat.

10 Pastor Christer Zethson besvarade dels enkäten själv, dels kopierade han den och bad en grupp daglediga besvara den, varför jag fick in ytterligare elva svar. Jag har sammanfattat svaren och låtit pastorns svar bli utslagsgivande, då majoritet för något svarsalternativ saknats. Endast en lista över de vanligaste psalmerna avlämnades. Den har upprättats av Zethson i samråd med en församlingsmedlem med stor erfarenhet av församlingens gudstjänstliv. Jag genomförde en intervju med Zethson den 27/10 2005.

11 Enkäten besvarades av kapten Monica Alhbin, som jag även intervjuade den 2/11 2005.

12 191 olika psalmer har sjungits. Men alla agendor var inte sparade under perioden, särskilt sommartidens saknades. Enligt brev den 25/10 2005 från Hans Carlén till undertecknad.

13 SMK/J har svarat »ganska ofta» (43/191, dvs. 22,5 %) men Carléns beräkningar avser melodierna. En omräkning till texter ger 10,5 % (20/191).

14 I SMK/J 68/191 (61,8 %) gällande såväl texter som melodier.

15 I SMK/J »relativt ofta», men »sällan» i SMK/T och SMK/L.

16 90/191 (47 %). Till de 90 texterna kan föras två Taizésånger med tonsatta bibelverser.

17 Alvesta och Tumba svarade »ofta», men Lund »sällan». I Jönköping har inte mindre än 39 (35 %) av de 191 använda psalmerna hämtats från tilläggsdelen. Flera av dem hör till de mest använda under perioden.

18 Svaren från SMK/L och EFK/M innehöll endast 10 psalmer, från SMK/T 12, från SB/N 17 och från SB-EFK/M 19 och från P/L 23.

19 Karlsson, 2002, s. 28.

20 De utgör knappt hälften av de vanliga psalmerna i SMK/T och en fjärdedel i SMK/J.

21 12 »Brist ut min själ» (SMK/L, SMK/J), 75 »När vi delar det bröd» (SMK/A, SMK/T), 334 »Hur skall jag prisa dig min Gud» (SMK/A/, SMK/J) 336 »Jag vill ge dig, o Herre, min lovsång» (SMK/T, SMK/J). Detta kan jämföras med de båda församlingar som är anslutna till EFK; endast två psalmer är vanliga i dessa församlingar: »O, store Gud» och »Namnet Jesus».

22 Dessa är: 10 Lov, ära och pris, 12 Brist ut min själ, 18 Allena Gud i himmelrik, 38 För att du inte tog det gudomliga, 86 O Guds kärlek, 122 Dagen är kommen, 183 Som sådden förnimmer Guds välbehag, 238 Jag lyfter mina händer, 245 Jag nu den säkra grunden funnit, 291 Sänd av himlens sol en

strimma, 293 Sanningens Ande, 298 Gud ditt folk är vandringsfolket, 331 Guds härlighet oss styrka ger, 397 Gud Andes kraft ger liv åt allt, 703 Jorden är Herrens.

23 SMK/A och EFK/M svarade »tillräckligt».

24 SMK/L, SB/N och SB-EFK/M anser att den fungerar »tillräckligt bra».

25 I MK/M använder man sånghäftena *Halleluja 1* och *2* m fl.

26 I små församlingar på landsbygden och i sommarhem och dylikt använder man fortfarande *Kristen lovsång*, SAM:s sångbok, innan den gemensamma sångboken PoS togs i bruk. Upplysning från Melkstam.

27 I SMK i Alingsås, som ingick i Karin Karlssons undersökning 2000, användes lokalt sammanställt material i häftet *Sjung lovsång alla länder*. I meditativa kvällsgudstjänster utnyttjades också häftet *I Guds vind*, som innehåller nya sånger översatta från finska. Karlsson, »En framtid full av sång?» Om församlingssång ur gemensam sångbok. C-uppsats. Musikvetenskapliga institutionen, Göteborg 2001, s. 31.

28 Karlsson, 2001, s. 33f.